

Huumeiden käytön trendit Suomessa

Päihdelääketieteen yhdistyksen torstaikoulutukset, A-klinikkasäätiön
keskustoimisto 7.6.2012

TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN LAITOS

Esityksen rakenne

1. Huumeiden käytön kehitys ja tilanne yleisesti
2. Kannabiksen käyttö, kotikasvatus ja asenteet
3. Sekakäyttö

TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN LAITOS

4.6.2012

Pekka Hakkarainen

2

Huumeiden käytön tutkimuksellinen seuranta

- Väestökyselyt 1992, 1996, 1998, 2002, 2004, 2006, **2010**; Edustava otos 15-69 -vuotiaista suomalaisista, poislukien Ahvenanmaa, laitoksissa asuvat ja vailla vakituista osoitetta olevat
- Nuorisotutkimukset: ESPAD ja kouluterveystutkimus
- Amfetamiinien ja opiaattien ongelmakäyttäjien lukumäärän arviointi: viimeisin 2005 tiedoin
- Tilastot ja rekisterit (rikokset, haitat yms.)
- Haasteena
 - Aaltomainen kehitys
 - Uudet aineet, ekstacy, GHB, GBL, MDPV ja muut muuntohuumeet/legal highs (mefedroni, spice, synteettiset kannabinoidit), EMCDDA:lle ilmoituksia 41 uudesta aineesta vuonna 2011
 - Nuorisokulttuurin muutokset

TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN LAITOS

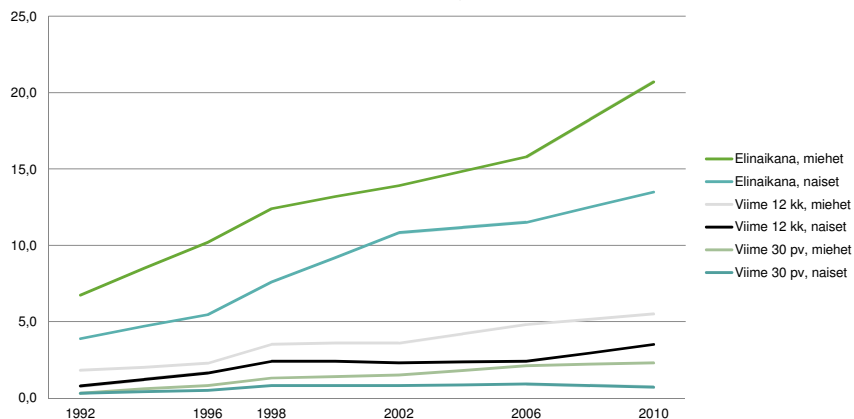
4.6.2012

Pekka Hakkarainen

3

Huumausaineiden käytön kehitys 1992-2010

Jotain huumausainetta käyttäneiden osuus, %

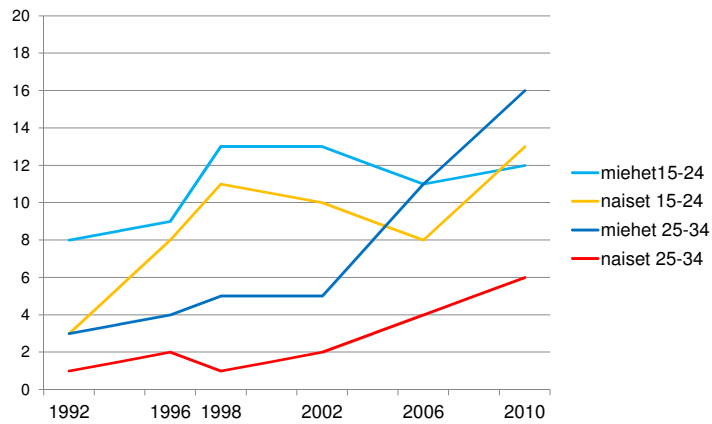
TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN LAITOS

4.6.2012

Pekka Hakkarainen

4

Viimeisten 12 kk aikana huumeita käyttäneet sukupuolen ja iän mukaan (15-24v, 25-34v) (%)

TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN LAITOS

4.6.2012

Esityksen nimi / Tekijä

5

Käytetyt aineet 2010 (LT=Lifetime, LY=Last year, LM=Last month)

- Kannabis LT=17%, LY=4%, LM=1%
- Lääkkeiden väärinkäyttö LT=6%, LY=2%, LM=1%
- Amfetamiini LT=2%, LY=1%
- Ekstaasi LT=2%, LY=0%
- Kokaiini LT=2%
- Heroiinin tai muut opioidit LT <1%
- LSD LT=1%
- Sienet LT=2%
- GHB tai GBL LT=1%
- Liuottimet LT=2%, LY=0%
- Dopingaineet (testosteroni, anaboliset steroidit, kasvuhormoni, klenbuteroli ja efedriini) LT=1%

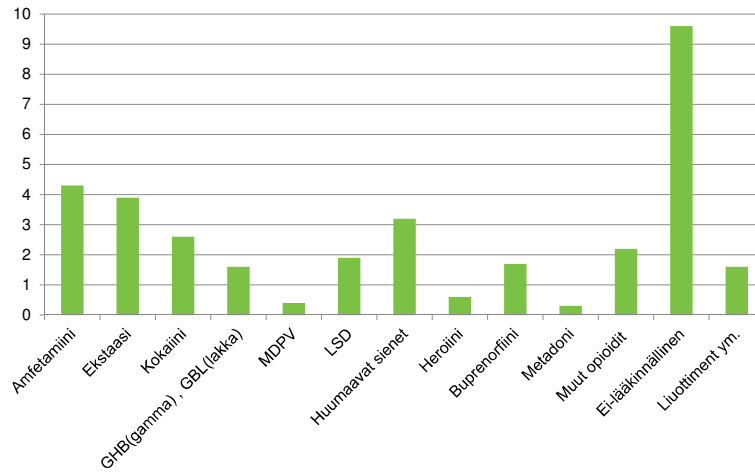
TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN LAITOS

4.6.2012

Pekka Hakkarainen

6

Muut aineet kuin kannabis 15-34-vuotiaat vuonna 2010 (%)

KANNABIS

- Käytetyin laiton huume
- Tavallisin aloitusaine
- Ideologinen lataus
- Ajankohtaisuus, kaksi keskeistä trendiä kannabiskysymyksessä
- (1) kotimaisen tuotannon lisääntyminen, uusia järjestelyjä, esim. Espanja, Social Cannabis Club
- (2) lääkekannabis, esim. Yhdysvallat, yli 350.000 käyttäjää lääkärin suosituksella v. 2010
- Trendit kytkeytyvät osin toisiinsa

Kannabista käyttäneiden ikäryhmittäiset elinikäis-, vuosi- ja kuukausiprevalenssit

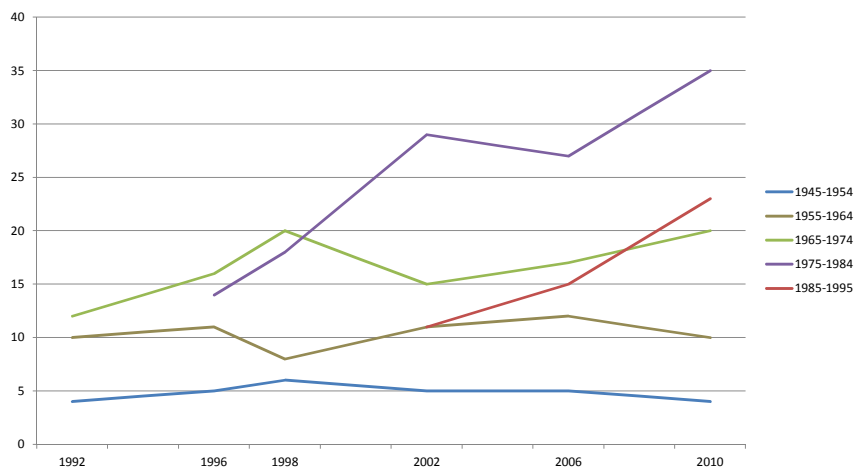
	1992	1996	1998	2002	2006	2010
Elinikäisprevalenssi						
kaikki	5	8	10	12	13	17
15-24	12	14	19	25	19	21
25-34	10	16	19	19	25	36
35-44	4	8	8	11	16	22
45-69	1	2	3	4	6	6
Vuosiprevalenssi						
kaikki	1	2	3	3	3	4
15-24	6	9	10	11	9	12
25-34	2	3	3	4	7	11
35-44	0	1	0	1	2	1
45-69	0	0	0	0	1	0
Kuukausiprevalenssi						
kaikki	0	1	1	1	1	1
15-24	1	3	3	4	4	3
25-34	0	0	2	2	3	3
35-44	0	0	0	0	1	1
45-69	0	0	0	0	0	0

TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN LAITOS

Pekka Hakkarainen

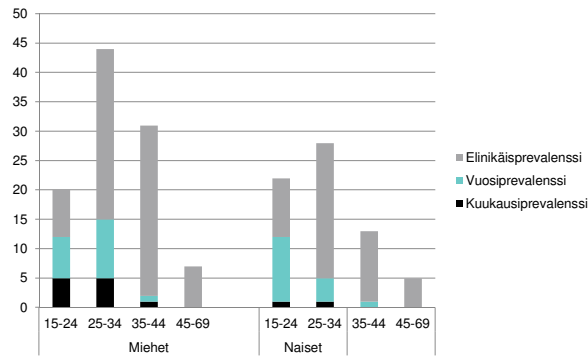
Kannabista kokeilleet syntymäkohorteittain

TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN LAITOS

Pekka Hakkarainen

Kannabisprevalenssit ikäryhmittäin miehillä ja naisilla vuonna 2010

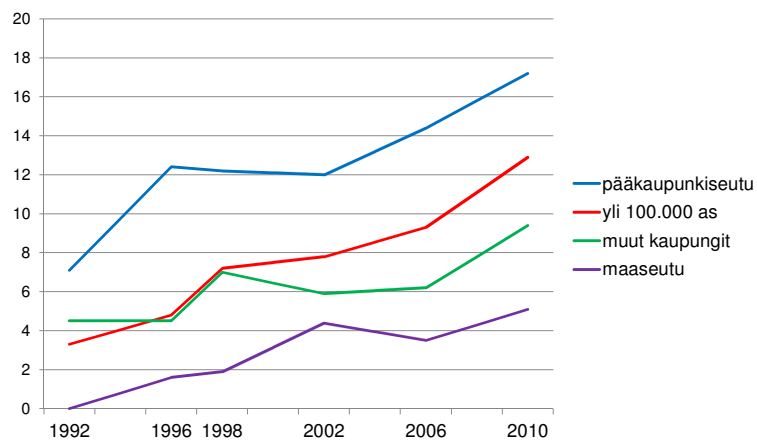
TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN LAITOS

4.6.2012

Pekka Hakkarainen

11

Alueellinen jakautuminen: Kannabiksen käyttö viimeisten 12 kk aikana, 15-34-vuotiaat (%)

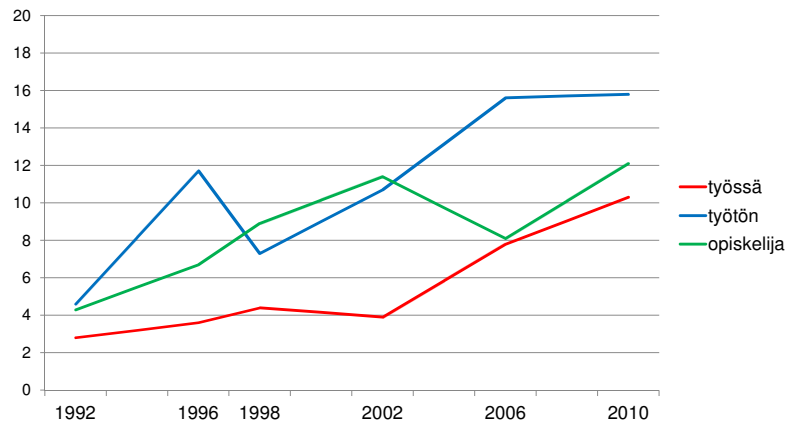
TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN LAITOS

4.6.2012

Esityksen nimi / Tekijä

12

Sosioekonominen asema ja kannabiksen käyttö viimeisten 12 kk aikana 15-34-vuotiaat. (%)

Kannabiksen kotikasvatus

- YK 2006: Kannabismarkkinat ovat muuttuneet aikaisempaa alueellisemmiksi ja paikallisemmiksi, ja eritoten Euroopassa, myös aikaisempaa herbaalimmiksi.
- Import substitution = tuonnin korvautuminen kotimaisella tuotannolla, esim. NL ja UK yli puolet kulutuksesta kotimaisaasta
- Suomi, takavarikot: 1980-luku, joitakin kymmeniä kannabiskasveja vuosittain, 1990-luku, joitakin satoja. 2001 lähtien useita tuhansia/vuosi. Esim. 2008: 14 000 kasvia, 2009: 12 500 kasvia ja 2010: 15 000 kasvia.

Tutkimus kannabiksen kotikasvatuksesta

- Käynnistettiin v. 2008 Stakesissa, jatkettu THL:ssä
- Tavoitteena kokonaiskuva
- Mixed-method –lähestymistapa, 3 erilaista aineistoa
- (1) Väestökysely 2010 (N=2023) – paljonko kasvattajia on?
- (2) Internet-kysely kasvattajille 2009 (N=1298) – keitä he ovat ja miten he toimivat?
- (3) Kasvattajien haastattelut 2008-2009 (N=38) – mitä he ajattelevat?
- Tutkimuksen kohteena erityisesti pienkasvattajat

Paljonko?

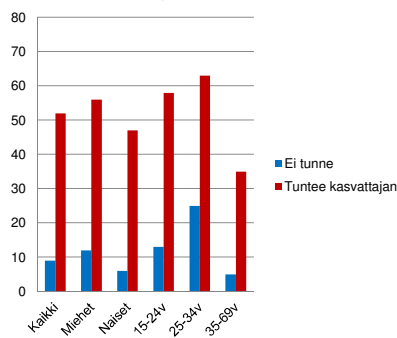
- Syksyllä 2010 runsas prosentti ilmoitti joskus kasvattaneensa kannabista.
- Kasvattaminen viimeksi kuluneen vuoden aikana oli kuitenkin selvästi harvinaisempaa.
- Karkeasti ottaen noin 40 000 – 60 000 suomalaista on joskus elämässään kasvattanut kannabista.
- Aktiivikasvattajia (= viimeksi kuluneen vuoden aikana kasvattaneet) jonkin verran alle 10 000.

Tuntee kasvattajan

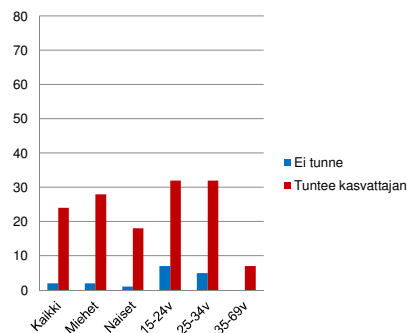
- Syksyllä 2010 joka kymmenes suomalainen ilmoitti tuntevansa henkilökohtaisesti jonkun kannabiksen kasvattajan.
- Nuorimmissa ikäryhmissä kasvattajan tunteminen oli vieläkin tavallisempaa. Lähes joka viidennellä alle 35-vuotiaalla oli tutkimuksen mukaan henkilökohtainen yhteys kannabiksen tuotantoon.
- Tällä yhteydellä on suora vaikutus omaan käyttöön. Puolet (52 %) kasvattajia tuntevista ilmoitti käyttäneensä joskus elämässään marihuanaa kun muilla prevalenssi jäi yhdeksään prosenttiin.

Marihuanan käyttäjien osuus kannabiksen kasvattajan tuntevien ja muiden keskuudessa

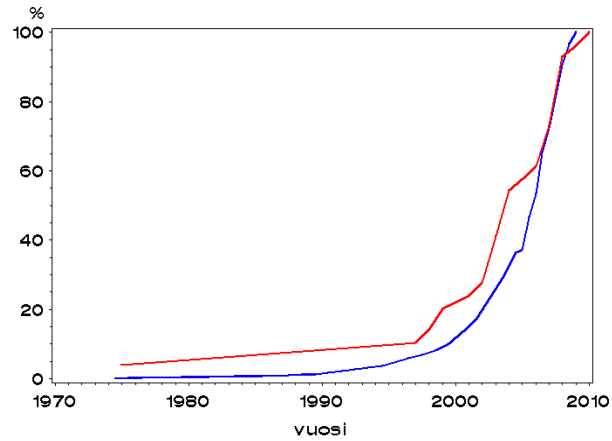
Elinikäprevalenssi

Vuosiprevalenssi

Kannabiksen kotikasvatuksen kehitys
Kumulatiiviset prosentit kasvatuksen aloitusvuoden mukaan

Sininen= Nettikysely, punainen= Huumeekysely 2010

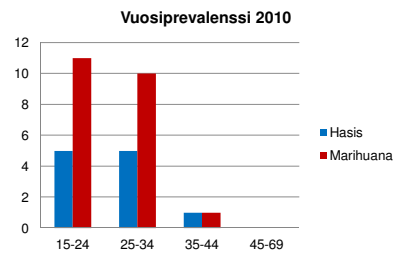
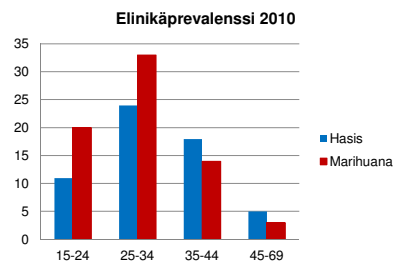
TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN LAITOS

4.6.2012

Pekka Hakkarainen

19

Hasiksen ja marihuanan käyttäjien osuus ikäryhmittäin 2010

TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN LAITOS

4.6.2012

Pekka Hakkarainen

20

Miten?

- Tieto ja siemenet Internetistä; toiset kasvattajat myös tärkeitä
- Pienkasvatusta: 72% 1-5 kasvia, 7% yli 10 (n. 1% yli 20)
- Sisäkasvatusta: komeroissa ja kaapeissa, yli puolella alle 2m² tila
- Enimmäkseen yksin, laatu vahvaa, kolmasosa > 50g/kasvi
- Kertainvestointi 61% alle 100 e: Jos 100 e, 4 kasvia ja kustakin 25 g marihuanaa, niin omatuotannon grammahinnaksi tulee 1 euro.
- Onnistumisaste hyvä, 22% oli joskus epäonnistunut

Ketkä: sosiaalinen tausta ja käyttötavat

- Nuoria miehiä (mies 93%, alle 35 v. 93%); kolmasosa naimisissa tai avoliitossa, yksin asuvia liki 40%; 10% yliopisto tai vastaava tutkinto, viidennes oli suorittanut opistotason tai ammattikorkeakoulun, liki kolmasosa oli käynyt ammattikoulun. Opiskelijoita 29 %
- Verrattuna ikätovereihin: asuvat useammin yksin, perus- ja ammattikoulutuksessa ei suuria eroja, useampi työttömänä ja alhaisemmat tulot; siirtyvät kodin ulkopuolelle ja työelämään ikätovereitaan aikaisemmin.
- Kasvattajista puolet (49%) päivittäiskäyttäjiä [Kannabiksen käyttäjäkunnasta kuusi prosenttia] => kasvattajat todellisia aktiivikäyttäjiä.
- Viikkokulutuksen grammamäärät myös suuria. Ainakin runsas viidesosa (22 %) luonnehdittavissa kannabiksen suurkuluttajiksi (käyttivät yli 7 grammaa viikossa, eli > 1 g/päivä).
- Pitkäaikaiskäyttöä: lähes puolet (46 %) oli käyttänyt yli viisi vuotta.

Miksi?

- Oman käyttötarpeen tyydyttäminen on keskeinen perustelu.
- Nauttia sadosta ystävien ja tuttujen kanssa tärkeä kolmasosalle.
- Myyntimotiivilla on merkitystä ainoastaan harvoille (7%).
- Kasvatuksesta itsestään saatava nautinto (vrt. harrastus).
- Yksi tärkeä peruste on pyrkimys välttää laittomia huumemarkkinoita ja niihin liittyvää rikollisuutta. Kasvattaminen nähdään myös vähemmän riskialttiina kuin ostaminen katukaupasta.
- Vahvempaa kuin markkinoilla (vrt. Belgia)
- Saatavuus, edullisuus ja laatu (terveydellisyys): *No, se peruslätkän saatavuus ja laatu katukaupassa laski vaan alemmas ja alemmas (...)* Enpä suostuis enää samanlaista 'kengänpohjaa' piippuuni laittamaan. (Mies, 29 vuotta)

Haitat

- Tärkeimpänä haittana pidettiin riskiä paljastua poliisille (pidätys, tuomio). Tavallinen tapa tätä on pitää viljelmien koko ja tuotanto pienenä tai ainakin siinä määrin rajoitettuna, että törkeän huumausainerikoksen raja ei ylittyisi.
- Hajuhaitat ja maistiaisia norkoilevat kaverit
- Viidesosa vastaajista nimesi haitaksi sen, että omasta sadosta tulee polteltua enemmän kuin olisi tarpeen.
- Nettikyselyyn vastanneista viidesosa (19 %) oli joutunut tekemisiin poliisin kanssa ja 14 prosenttia vastaajista ilmoitti saaneensa tuomion kannabiksen kasvatuksesta.
- Valtaosa (66 %) piti kiinnijäämisriskiä pienenä. Oma käyttö, katurikollisuuden välttäminen sekä muut oman viljelytoiminnan perustelut painoivat vaakakupissa kiinnijäämisriskiä enemmän.

Huume vai lääke?

- Tanskalaiset käyttäjät: (1) kivunhoito (päänsärky, migreeni, krooniset hermosairaudet, jotka aiheutuvat esim. onnettomuuksista, kulumista yms.) (2) psyykkisten vaivojen lieventäminen (masennus, ahdistus sekä paniikkihäiriöiden ja ADHD:n oireiden hallinta).

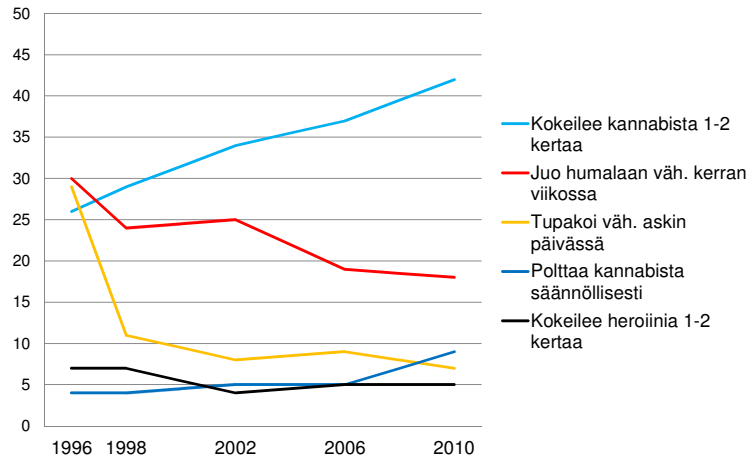
Suomalaiset kasvattajat:

- 58 % ilmoitti kasvattavansa kannabista lääkekäyttöön.
- Hyväksynnän hakeminen, kontrollipolitiikka ja asenneilmasto
- Vain ja ainoastaan lääkinnällisiin tarkoituksiin, 3 %
- Jukka Poika, *Siviiluhrit*: ”Joillekin se on päihdettä, toisille se on lääkettä, useimmille se on sekä että.”

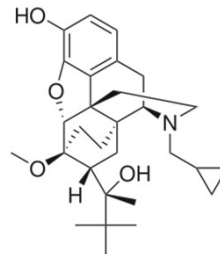
VÄESTÖN ASEENTEET

- 1992 kannabiksen kasvattamisen olisi jättänyt rankaisematta vain yksi kymmenestä, 2010 osuus oli kasvanut viidennekseen (19 %) vastanneista.
- Alle 35-vuotiaista kannabiksen kasvattamisen jättäisi rankaisematta joka kolmas. Alle 35-vuotiaista miehistä näin ajatteli peräti 43 prosenttia ja naisistakin 24 prosenttia.
- Vuoden 2010 huume-kyselyssä 40 prosenttia suomalaisista oli sitä mieltä, että kannabista pitäisi voida hankkia laillisesti lääkekäyttöön.
- Valtaosa piti apteekkijakelua parhaana lääkekannabiksen hankintatapana, mutta alle 35-vuotiaista noin neljännes kannatti kotikasvatusta lääkekannabiksen lähteenä.
- Muutoksessa ovat siis olleet myös asenteet

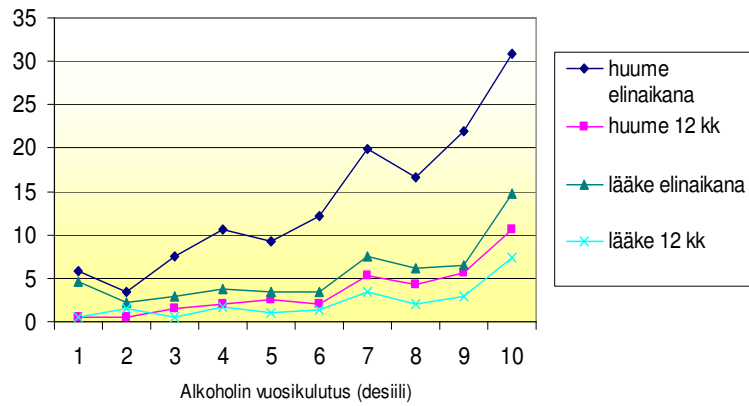
Vähäinen riski jos...

Sekakäyttö

Huumeiden käyttö ja lääkkeiden väärinkäyttö alkoholin vuosikulutuksen mukaan; miehet 2006

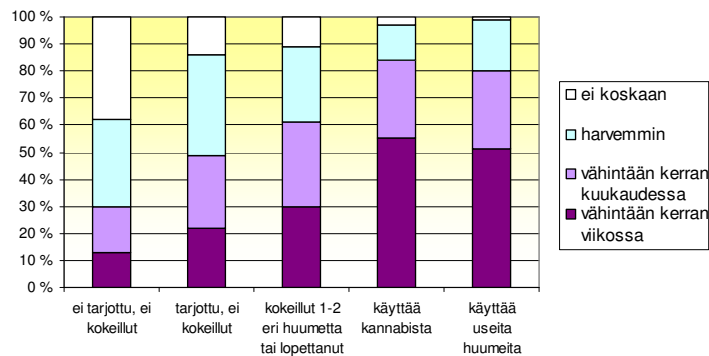
TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN LAITOS

4.6.2012

Pekka Hakkarainen

29

Humalajuominen (6+ annosta kerralla) ja huumeiden käytön suhteen erilaisissa ryhmissä 2006

TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN LAITOS

4.6.2012

Pekka Hakkarainen

30

Huumeiden käyttö ja alkoholin riskikulutus 2010

Käyttänyt jotain laitonta huumetta

	Ei koskaan (n=1676)	Kyllä joskus, ei viime 12 kk:n aikana (n=256)	Kyllä, viime 12 kk:n aikana (n=91)	Yhteensä (n=2023)
% kaikista	83 %	13 %	5 %	100 %
Audit				
0-7	75	43	28	69
8-10	12	24	20	14
11-14	8	20	23	10
15-40	5	13	29	7

TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN LAITOS

4.6.2012

Pekka Hakkarainen

31

Samanaikaiskäyttö 2010

Käyttänyt jotain laitonta huumetta:

	Ei koskaan	Kyllä joskus, ei viime 12 kk:n aikana	Kyllä, viime 12 kk:n aikana	Yhteensä
Huumeita ja alkoholia samanaikaisesti				
elinaikana	0	69	40	11
viime 12 kk	0	0	24	1
Rauhoittava-, uni- tai kipulääkkeitä ja alkoholia samanaikaisesti				
elinaikana	2	11	30	5
viime 12 kk	1	1	15	1
Rauhoittava-, uni- tai kipulääkkeitä ja huumeita samanaikaisesti				
elinaikana	0	2	15	1
viime 12 kk	0	0	8	0

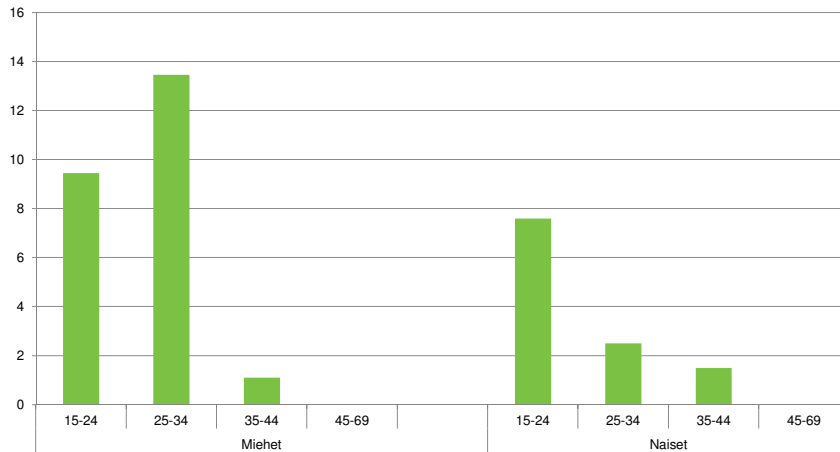
TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN LAITOS

4.6.2012

Pekka Hakkarainen

32

Sekakäyttö miehillä ja naisilla ikäryhmittäin 2010, %

Muita tutkimuksia Suomessa

- Huumekuolemat: Salasuo, Vuori, Piispa & Hakkarainen. Suomalainen huumekuolema 2007, THL 2009: löydöksissä tyypillisesti runsaasti eri aineita
- Liikenne: Karjalainen et al., Poly-drug Findings in Drugged Driving Cases during 1977-2007, Journal of Substance Use, 2010; 15(2): N=31 963 huumerattitapausta, 77% useampi kuin yksi aine, bentsot + alkoholi (20 %) ja amfetemiini + bentsot (18 %) tavallisimmat yhdistelmät.
- Hoitotiedot: alkoholi usein mukana kombinaatioissa kannabiksen ja lääkkeiden väärinkäytön kanssa, opiaattien käytössä tyypillisin kombinaatio lääkkeet

Kansainvälisesti

- Howard Parker (2005): Huumeiden käyttöä vaikea erottaa brittinuorten juomishistoriasta ja tilanteista. So much recreational drug use occurs during and after alcohol consumption and indeed in venues (e.g. parties, bars, clubs) where alcohol is available”.
- Fiona Measham, culture of intoxication
- Margareta Järvinen et al., Stoffer og natteliv (2011), huumeiden käyttö tapahtuu usein juomisen yhteydessä
- EMCDDA, vuosiraportti 2011: ”Sekakäytöstä ja laittomien huumeiden käyttämisestä yhdessä alkoholin ja toisinaan myös lääkkeiden ja sääntelemättömien aineiden kanssa on tullut vallitseva huumeidenkäytön malli Euroopassa”

Yhteenveto

- Huumeita joskus elämässään kokeilleiden määrä on lisääntynyt viimeisen 20 vuoden aikana tasaisesti
- Suurin osa käytöstä on edelleen yhteen tai muutamaan käyttökertaan rajoittuvaa kokeilua, mutta viime vuosina myös viimeaikainen käyttö on ollut kasvussa, erityisesti nuorten aikuisten (25-34 v.) keskuudessa, ja ikäryhmän miehillä
- Kannabis on suosituin laiton huumausaine ja viime aikojen lisääntymiskehitys on koskenut erityisesti sen käyttöä
- Taustalla kotimaisen tuotannon ja erityisesti kotikasvatuksen yleistymisen.
- Kannabismarkkinat herbalisoituneet meilläkin. Osa kansainvälistä ala- ja vaihtoehtokulttuurista trendiä. Internetin kautta helppoa maantieteestä ja kv huumekaupan reiteistä riippumatta.

Yhteenveto, jatkoa

- Lääkekannabikseen kohdistunut kansainvälinen huomio ja lääkekäyttöön vetoava puhetapa heijastuvat vahvasti Suomeen.
- Muutoksessa ovat myös väestön asenteet.
- Uusi trendi herättää kysymyksiä, joihin ei vielä ole vastauksia. Lopahtaako kannabiksen kasvatusinnostus kuten taannoinen kotiviinibuumi? Mitkä ovat vaikutukset markkinoihin? Lisääntyvätkö haitat?
- Erilaisten huumausaineiden, alkoholin ja lääkkeiden sekakäyttö on erittäin tavallista huumeiden käyttäjillä
- Sekakäyttö on harmaata aluetta alkoholitutkimustradition ja huumeitutkimuksen välimaastossa, ikään kuin ei kenenkään maata